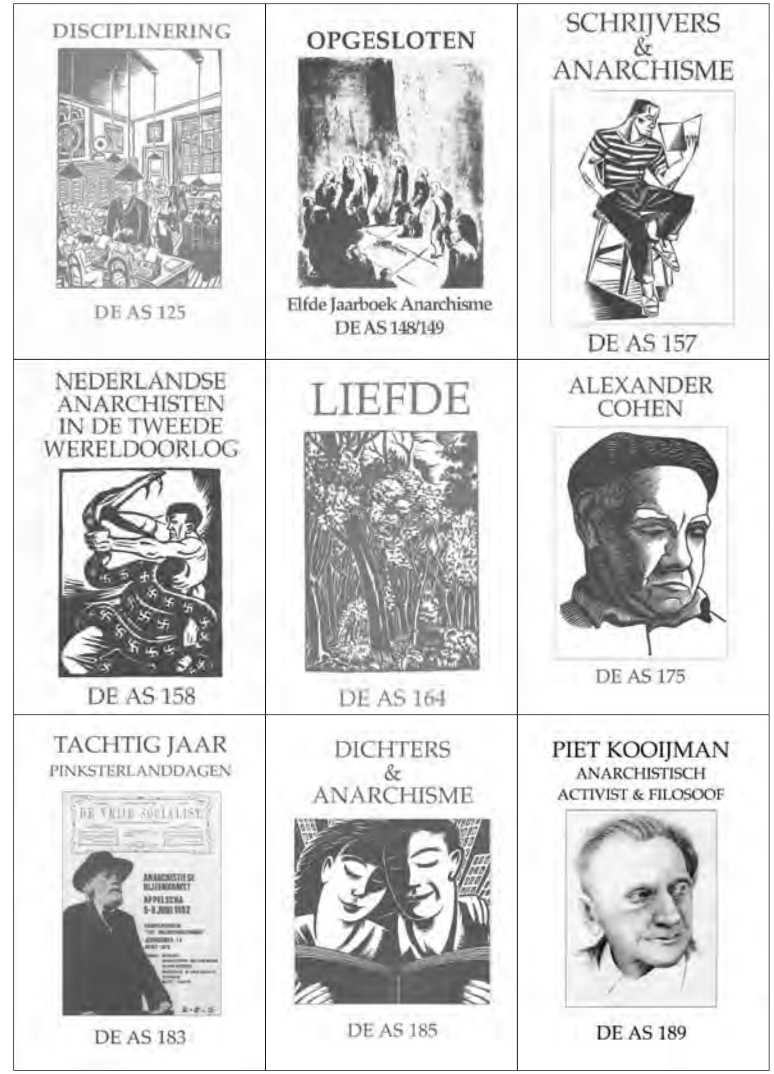

Prijs van dit nummer 6,50 euro

Bibliografie anarchistisch tijdschrift de AS – **de AS** *191*

BIBLIOGRAFIE

ANARCHISTISCH TIJDSCHRIFT DE AS

DE AS 191

de AS

anarchistisch tijdschrift
opgericht in 1972 door Hans Ramaer en Wim de Lobel

43ste jaargang, nummer 191, zomer 2015.
De AS verschijnt in vier afleveringen per jaar en is een uitgave van
Stichting de AS, Den Bosch. ISSN-nummer 0920-3257.
Betalingen: IBAN: NL02 TRIO 0198 0821 50; BIC: TRIONL2U
t.n.v. Stichting de AS, Den Bosch.
Jaarabonnement: 19,50 euro; buiten Nederland 27,50 euro.
Los nummer: www.tijdschrift-de-as.nl/losnummer
Bestellingen en adreswijzigingen: administratie@tijdschrift-de-as.nl
Druk: BGS, Schiedam. *Opmaak:* Atalanta, Utrecht.
Nieuwe abonnementen: gaan in met het eerste nummer van de jaargang, tenzij anders aangegeven bij bestelling. Zonder opzegging worden abonnementen verlengd.
Adres: postbus 2086, 5202 CB Den Bosch.
E-mail administratie: administratie@tijdschrift-de-as.nl
E-mail redactie: redactie@tijdschrift-de-as.nl
Redactie: Boudewijn Chorus, Marius de Geus, Arie Hazekamp, Thom Holterman, Rudolf de Jong, Jaap van der Laan, André de Raaij, Martin Smit, Anita de Waal, Rymke Wiersma, Hanneke Willemse.
Publicatie van een bijdrage impliceert niet dat daarin een redactioneel standpunt wordt weergegeven.
Weblog: http://libertaireorde.wordpress.com

HANS RAMAER OVERLEDEN

Op 12 maart is Hans Ramaer overleden, een van de oprichters van *de AS*, en tot op het laatst onvermoeibaar en betrokken eindredacteur. In dit nummer is namens de redactie een In memoriam opgenomen. *De AS* 192 zal in het geheel aan Hans zijn gewijd.

IN MEMORIAM HANS RAMAER (1941-2015),
OPRICHTER EN EINDREDACTEUR VAN DE AS

Op 12 maart overleed Hans Ramaer, de onvermoeibare eindredacteur en oprichter van *de AS.* Op 18 maart vond onder grote belangstelling zijn uitvaart plaats. Aanwezig waren natuurlijk zijn levensgezellin Joke Holdtgrefe, zijn dochter, familie, vrienden en kennissen en de redactie van *de AS.* Namens *de AS* sprak de nestor van de redactie, Rudolf de Jong, over Hans als initiator en eindredacteur.

Hans was in de jaren zestig een niet onverdienstelijk drummer in een dixielandband. Tijdens een van zijn tijdelijke baantjes als postsorteerder bij de PTT zag hij het anarchistische tijdschrift *De Vrije* voorbij komen. Hij las een nummer en wist dat zijn politieke keus voor het anarchisme moest zijn. Hij werd redacteur van *De Vrije*, toen vooral in stand gehouden door de zelfstandige anarchistische ondernemer en filosofisch georiënteerde Wim de Lobel. Na conflicten binnen de redactie van *De Vrije* en de Federatie van Vrije Socialisten, besloot Hans een nieuw anarchistisch tijdschrift te starten. Hij vroeg Wim de Lobel mee te doen. Thom Holterman, Rudolf de Jong en Boudewijn Chorus traden eveneens tot de redactie toe, ook de bekende vooroorlogse anarchistische propagandist Anton Constandse. Het eerste nummer van *de AS* verscheen in december 1972. De naamgeving stond voor 'anarcho-socialist'.

Het voorbeeld voor *de AS* was het Engelse tijdschrift *Anarchy* van Colin Ward. Ward maakte nummers over thema's: milieu, cityvorming, verkeersproblematiek, onderwijs, landbouw, opvoeding. Vanaf het begin nam *de AS* deze werkwijze over: syndicalisme, marxisme-kritiek, hedendaagse anarchisme, vrouwenbevrijding, zelfbeheer, registratie en energie. Thema's waarin Hans zich interesseerde en waar hij zich helemaal op stortte.

Die thematische benadering is het kenmerk van *de AS,* naast nummers over personen die een belangrijke rol hebben gespeeld voor theorie of praktijk van het anarchisme, bijvoorbeeld Arthur Lehning, Anton Constandse, Clara Wichmann, Erich Mühsam en tientallen anderen. Maar ook niet direct voor de hand liggende thema's als jazz, dieren, liefde en dood, waar met een anarchistische blik naar werd gekeken, kwamen aan de orde.

Hans was vaak de initiator van thema's, maar redacteuren kregen van hem alle ruimte. Hij wilde vooral geen 'hoofdredacteur' zijn, maar zag de redactie als een collectief dat gezamenlijk een anarchistisch licht over maatschappelijke verschijnselen laat schijnen.

De belangstelling van Hans was breed: hij schreef over milieuzaken, antimilitarisme, arbeidsethos, stalinisme, zijn lijst onderwerpen leek eindeloos. Maar ook over anarchisten waar hij het ideologisch helemaal niet mee eens was, en waarbij hij de kritische vinger op de zere plek wist te leggen.

Het is traditie dat redacteuren van *de AS* wanneer ze de respectabele leeftijd van tachtig jaar behalen, een nummer aan hen krijgen gewijd. Toen duidelijk werd dat Hans zijn tachtig niet zou halen, is er voor gekozen in september dit jaar een *AS* te laten verschijnen, geheel aan Hans gewijd. In zijn laatste weken heeft Hans nog gedeeltelijk de samenstelling van dat nummer kunnen voltooien.

Redactie de AS

BIBLIOGRAFIE DE AS 1999-2014

Samenstelling Martin Smit

Dit is deel twee van de bibliografie van *de AS*. Het eerste deel betrof de nummers 1 t/m 124 – de eerste zesentwintig jaargangen – en verscheen als brochure in 1999*).
Dit tweede deel van de bibliografie is eveneens onderverdeeld in dezelfde drie gedeelten:
– Auteurs
– Onderwerpen
– Boek-, tijdschrift- en dvd-besprekingen

In het **Auteursgedeelte** staan de artikelen van de betreffende auteur in chronologische volgorde afgedrukt onder de auteursnaam afgedrukt.
De cijfers achter de titel van het artikel geven de vindplaats daarvan aan:
Ramaer, Hans
Botsing van belangen. Alarmist Piet Kooijman in de jaren 1933-1945 151-40
Dit artikel is dus te vinden in nummer 151 en begint op pagina 40.

Dubbelnummers worden als volgt aangegeven, bijvoorbeeld: 186/187
Vaak zijn dubbelnummers gecombineerd met het Jaarboek Anarchisme. Een auteur en een artikel wordt dan als volgt aangegeven:
Jong, Rudolf de
Drie libertairen en Amerika. Constandse, Chomsky en Mercier 181/182/XX-50
Dit artikel is te vinden in het dubbelnummer 181/182, gecombineerd met het Twintigste Jaarboek en begint op pagina 50.

Wanneer een bepaald artikel door meerdere auteurs is geschreven, wordt dat achter de paginavermelding aangegeven met een asterisk: *
De artikelen in het gedeelte **Onderwerpen** zijn eveneens gerangschikt op chronologische volgorde met vermelding van het *AS*-nummer en het paginanummer waarop het artikel begint.
Veel artikelen blijken onder meerdere thema's te vallen en zijn dan ook onder meerdere vermeld. Het gedeelte Onderwerpen bevat tevens de namen van personen die binnen de anarchistische beweging een belangrijke rol hebben gespeeld, zoals Constandse, Anton, Kropotkin, Peter etc. Omdat deze personen een eigen lemma hebben, is niet in alle gevallen eveneens een vermelding onder de kop Anarchisten opgenomen.
De Boek-, tijdschrift- en dvd-besprekingen zijn eveneens gerangschikt op onderwerp en binnen dat onderwerp op alfabetische volgorde van de auteur(s) van het besproken boek met vermelding van boektitel en het *AS*-nummer en het paginanummer waar de bespreking te vinden is. Wanneer van een besproken uitgave geen auteur bekend is (bijvoorbeeld een anoniem gepubliceerde uitgave), is de titel van de uitgave in deze alfabetische volgorde opgenomen.

Wanneer een artikel onder meerdere onderwerpen is te voegen, is zoveel mogelijk gepoogd aan de essentie van het artikel recht te doen. De samensteller is zich ervan bewust dat wellicht in een aantal gevallen een artikel bij nog meer onderwerpen ondergebracht had kunnen worden. Geprobeerd is echter de bibliografie zo beknopt en overzichtelijk mogelijk te houden. (MS)

*) TEKSTCORRECTIES OP HET EERSTE DEEL:
- pag. 38 kolom 1: hier ontbreekt boekbespreking van Hans Ramaer uit *de AS* 111 (Anarchisten in het Gooi)
- pag. 54: Bedeaux, V. moet zijn: Bedeaux, J.
- pag. 62 kolom 1: Pataud, E. e.a.: verkeerde titelaanduiding. Moet zijn: How Shall We Bring about the Revolution.
– pag. 18, kolom 2: Gide, moet zijn Gielen.

AUTEURS

ONDERWERPEN

Filosofie

Frankrijk

BOEK-, TIJDSCHRIFT- EN FILMBESPREKINGEN

Auteurs, makers en titels